

HUMAN RIGHTS
ישראל ישראלית, 1948

PHYSICIANS FOR HUMAN RIGHTS
רופאים אֲطִיבָא
לזכויות אדם لحقوق الإنسان

נייר עמדה

פגיעה בצוותי ומתקני רפואה במהלך מתקפת חמאס 1-7 באוקטובר 2023

נובמבר 2023

עיריית אשקלון

פתיחה

אחד הדברים שבלטו במתקפת חמאס מה-7 באוקטובר 2023 הוא התקפתם על צוותי ומתקני רפואה, באופן שלא איפשר הגשת סיוע לפצועים והוביל לקורבנות גם מקרב הצוותים. החומרים הנגישים לנו אשר נאספו מכלי תקשורת ודיווחים שונים די בהם כדי לדרוש לחקור התנהלות זו כפשע מלחמה.

תקיפה והפרעה למתקני וצוותי רפואה ובריאות ברצועת עזה במהלך הקונפליקט המזויין נבחנים וייבחנו בפרסומים אחרים, כיוון שהלחימה נמשכת ורל"א עסוקה כרגע בניסיון להגן על הצוותים והמטופלים ואין בידנו את הנגישות והמשאבים לגבות עדויות ולבצע תחקירים. נושא של דו"ח זה הוא ניסיון לשרטט את ההפרות שקרו בתחום זה במהלך ה-7 באוקטובר 2023 על ידי חמאס. בדו"ח נתייחס למרפאות ובתי חולים ובנפרד לצוותי ורכבי הצלה.

עדויות שונות מראות כי גם אזרחים עם הכשרה כחובשים או פרמדיקים אשר נחלצו לסייע לפצועים נורו ונרצחו אף הם. אנו מודעים לכך שהם בניגוד למקרים שיובאו בנייר זה לא היו מזוהים כצוותי רפואה והצלה. עם זאת, יש לציין את מסירותם תוך סיכון חייהם, ואין להוריד מפשעם של מי שהחליטו במודע לרצחם.

הערה: החומרים המובאים בנייר זה נאספו מכלי תקשורת ומקורות ציבוריים וגלויים שונים, המידע והפרטים הובאו כלשונם.

רקע: ההגנה על מוסדות רפואה

ההגנה על מוסדות רפואה מעוגנת בחוק ההומניטרי הבינלאומי כמו גם בהוראות ארגון הבריאות הבינלאומי.

אמנת ג'נבה הרביעית המתייחסת לזמני לחימה וכיבוש:

סעיף 18: "בתי חולים אזרחיים שאורגנו להושתט עזרה לפצועים ולחולים, לתשושים ולילודות, לא ישמשו בשום פנים מטרה להתקפה, אלא יכובדו ויוגנו תמיד על ידי בעלי הסכסוך...".

ארגון הבריאות הבינלאומי:

הארגון התייחס לנושא התנהלות בזמן קונפליקט מזויין באשר לחולים ופצועים כשהדגיש שתחת כל הנסיבות כל אדם – של הכוחות הלוחמים או אזרח – חייב לקבל טיפול ללא הבדל בין המטופלים למעט הדחיפות הרפואית. משום כך אף הדגיש כי הצוותים הרפואיים וצוותי הסיוע חייבים לקבל הגנה על מנת שיוכלו

לבצע את משימת הרפואית באופן חופשי. לא זו בלבד, אלא שיש לסייע להם כך שיוכלו למלא את שתחת אחריותם¹.

מועצת הביטחון של האו"ם:

בעשורים האחרונים תועדו הפרות חמורות של מחויבות הכוחות המערבים בקונפליקט מזויין להגנה על צוותי ומתקני רפואה. מה שהוביל להחלטה 2286 של מועצת הביטחון של האו"ם בנושא². להחלטה יכולות להיות השלכות מרחיקות לכת, כיוון שהמועצה לא רק מגנה את ההתקפות ודורשת ציוד לחוק ההומניטרי הבינלאומי בזמן קונפליקט מזויין, אלא דורשת מהמדינות החברות לנקוט בצעדים פרואקטיביים למניעת המתקפה, ולאחריותיות הכוח התוקף³.

פגיעה בצוותי הצלה ואמבולנסים

עוד דראושה, חובש ונהג אמבולנס מאיכסאל, נרצח במסיבה ברעים. דראושה בן 23, היה ברעים בתפקידו כפרמדיק ונהג בחברת אמבולנסים איחוד הצלה. כשהתברר היקף האירוע והסיכונים, הורה ראש הצוות לחובשים להתפנות. דראושה סירב לעזוב ונותר במקום לסייע לפצועים. הוא נורה למוות בזמן שחבש את אחד הפצועים⁴. בן דודו, מוחמד דראושה, מספר ממה ששמע מחבריו ששרדו: "הוא אמר שני דברים: 'לכו, אני חושב אני יסתדר', ו-'אני עדיין עם תחבושות בידיים'". מוחמד ממשיך "הוא חשב אולי בנאיביות שלו שזה שהוא מדבר ערבית יעזור לו, זה לא עזר לו. הוא לא הספיק אפילו לדבר עם אף אחד. הם ראו אותו נופל ונפגע ממרחק של 50-70 מטר, הם כבר היו בבריחה, הסתכלו אחורה ראו אותו נפגע, קיבל שני כדורים אחד בלב אחד בכבד⁵".

אהרון חיימוב, חובש בכיר ונהג אמבולנס במד"א, נהרג בדרכו לטפל בפצועים באופקים. חיימוב, בן ה-25, בעצמו תושב אופקים, נורה במהלך המתקפה ב-7.10. כשהוא ברכב אמבולנס של מד"א⁶.

ד"ר טארק אבו עראר, נפצע בזמן שניגש לטפל במי שחשב שהוא פצוע. רופא מתנדב באיחוד הצלה. בשבת בבוקר, יצא אבו עראר מביתו שבערעה בנגב, למשמרת במיון בבית החולים ברזילי. כשהגיע לצומת הסמוכה לשדרות נתקל באדם שנראה היה פצוע ושכב בצד הדרך בסמוך לכביש. ד"ר אבו עראר סיפר על שאירע: "באותן שעות, לא היו דיווחים על הסתננות כלשהי של מחבלים. 20

¹ [WMA Statement in Times of Armed Conflict and other Situations of Violence](#)

² [החלטה 2286](#) מאי 2006

³ קואליצית ארגונים [Safeguarding Health in Conflict](#)

⁴ [המיעוט הערבי מגלה אחריות. איפה האחריות של הרוב היהודי?](#), מוחמד דראושה, 23.10.2023 שיחה מקומית

⁵ [ראיון עם מוחמד דראושה, על בן דודו הפרמדיק, דמוקרטי](#)

⁶ [אתר מגן דוד אדום. 8.10.2023](#)

דקות קודם לכן, הייתה איזו שהיא התרעה של צבע אדום או משהו, אז סתם ככה החלטתי ללבוש את אפוד המגן שקיבלתי מאיחוד הצלה ולנסוע. כשראיתי את הפצוע בצד הדרך כמו בן שמיד עצרתי להגיש לו עזרה... זה היה נראה לי כמו חייל ששוכב בצד הדרך. כשהייתי במרחק של כ-50 מטרים ממנו, הוא סימן לי להתקרב, הלכתי עוד כמה צעדים... הוא ירה בי בחזה, התחלתי לצעוק ולהתפלל, הייתי משוכנע שאני עומד למות ואז שמעתי מישהו צועק בערבית: 'עצור, תפסיק, הוא ערבי'. זה הרגע שבו הבנתי שהם מחבלים של חמאס".

"הם הצמידו אותי לעמוד במרכז הצומת, באמצע הכביש, ואמרו לי: 'זהו, יש לנו בן ערובה, צה"ל לא יכול לחסל אותנו יותר מהאוויר' ואז הם התחילו לירות על כל מכונית שעברה לידנו, לצערי הרב הם הקפידו להרוג את כל מי שנקלע לדרכם. זה היה מחריד וזה נמשך שעותיים. כשהצבא הגיע למקום, התפתח קרב יריות בין המחבלים לחיילים, כשאני משמש למחבלים כמגן אנושי. אחד המחבלים ירה בי ברגל וסימן בידו שהכדור הבא יהיה בראש שלי. התחלתי לדמם דימום די מאסיבי. במשך כל הזמן הזה התפללתי לנס. הייתי משוכנע שאני עומד למות."⁷

חננאל ג'ראפי, חובש כונן נפצע בדרכו לטפל בפצועים בעודו נוהג באמבולנס מד"א. ג'ראפי מספר שהתעורר בבוקר שבת ה-7 באוקטובר לקול מטחי הרקטות והאזעקות הרבות. "באותו הרגע עליתי על מדים מלאים כי היה לי ברור שיקראו לי, בתור כונן מד"א עם אמבולנס ליד הבית. שכן שמתגורר בסמוך אלי ביקש ממני לקרוא לו ברגע שיזעיקו אותי - ואכן כעבור דקות ספורות התקשרו, ושלחו אותנו לכביש 34, צומת ניר עם. כ-500 מטרים לפני הצומת עברו מולי שני רכבי טויוטה עמוסים במחבלים. ...עמדו בארגז כשהם עם סרט על הראש וחמושים ברובי קלצ'ניקוב. אליאסף בר חיים שישב לידי הבין את הסיטואציה ואמר - תן גז הם מחבלים. כשהינו במרחק של כמה עשרות מטרים, הם חלפו לידנו וחטפנו (באמבולנס) צרור כדורים, אני נפגעת בגב והצלחתי להמשיך לנהוג עוד כחצי קילומטר לתוך העיר, החלטה טובה שכן כל הכביש מחוץ לעיר היה עמוס במחבלים"⁸.

דני שטרקמן, מנהל תחנת אופקים במד"א טיפל בפצוע באמבולנס שנורה. דני שטרקמן מספר על ירי לכיוון האמבולנס, כאשר אחד הקליעים פגע בנהג האמבולנס: "בשבת 7 באוקטובר, הגעתי למשמרת בוקר. כבר בסביבות שבע הזזקנו לטפל בחמישה נפגעי ירי באזור צומת אורים. כשיצאנו מאופקים הביאו אלינו פצוע אחד עם ירי ביד. העליתי אותו לאמבולנס והתחלנו לטפל בו, אבל במקום לקחת אותו לבי"ח, המשכתי לכיוון צומת אורים כדי שנוכל לטפל בחמישה נפגעים נוספים שהיו במקום. כשהתקרבונו לצומת אורים, התחלנו לשמוע ירי. אני ישבתי מאחור, האמבולנס נפגע."

⁷ מיטל יסעור בית-אור, "מחבלים החזיקו ברופא מוסלמי כבן ערובה במשך שעות: ירו בי בחזה, הייתי משוכנע שאמות", ישראל היום 12/10/2023.

⁸ מתוך עדותו כפי שניתנה בראיון לערוץ 14

"בהתחלה אף אחד לא הבין מה קורה. לא הבנו שמדובר במחבלים. אפילו כשירו על הנהג, הוא חשב שאלה חיילים שירו עליו בטעות... הוריתי לכולם לשכב עם הראש למטה. לא ידעתי מה לעשות - לטפל בנהג, לראות איפה המחבלים או לדווח; אבל אז שמתי לב שהמחבלים מתרחקים מאתנו והתחלתי לטפל בנהג שלנו."⁹

חבלה באמבולנסים של מגן דוד אדום: על פי הודעת מד"א "ביום הראשון למלחמת חרבות הברזל עם התקפות המחבלים של חמאס על ישובי העוטף, ירו המחבלים גם על דפנות, גלגלי והשמשות של אמבולנס מגן דוד אדום בכיסופים. המחבלים פגעו באמבולנס על מנת להשבית אותו ולמנוע מהחובשים ומהפאראמדיקים של מד"א להעניק סיוע רפואי לפצועים ולפנות אותם לבתי החולים."¹⁰ בנוסף הציג מד"א סרטון בו נראים אמבולנסים מפויחים לאחר שהוצתו.¹¹

באותה הודעה מדווח מד"א כי בעקבות המתקפה ב-7.10 מושבתים 9 אמבולנסים בעקבות ירי או שריפה, 3 עובדים שלהם נרצחו ו-4 עובדי ומתנדבי מד"א עדיין פצועים.¹² בהודעה לא פורט מי נרצחו או נפצעו בתפקידם ומי כאזרחים.

פגיעה במתקני רפואה ובצוותיהן

מרפאת חירום בבארי: בזמן המתקפה שהו במרפאה, אשר בימי שיגרה משמשת כמרפאת שיניים, שלושה אנשי צוות: עמית מן, פרמדיקית שהייתה בכוננת וקפצה לקיבוץ מנתיבות, נירית הונוולד-קורנפלד, אחות הקיבוץ, וד"ר דניאל לוי, מתמחה במחלקה אף אוזן גרון בבית"ח סורוקה אותו הזעיקו לאחר שהגיעו למרפאה שלושה פצועים.

נירית הונוולד-קורנפלד אחות המרפאה, היא היחידה מהשלושה ששרדה את המתקפה. היא מספרת בראיון לערוץ 12 שמחבלים הגיעו למרפאת שיניים בקיבוץ בארי שתפקדה באותה העת כמרפאה. על דלת המרפאה הגנו שני חברי כוננות – שחר צמח ועמית חדד שירו על כל מחבל שהתקרב, "בשעה שתיים פשוט הבנו שכנראה אנחנו כבר לא נצא מזה כי שחר ואיתן אמרו שנגמרה להם התחמושת ולא היה שם מקום ממוגן. פשוט כל אחד הלך והתחבא במקום אחר. והמחבלים פשוט נכנסו... ירו צרורות, זרקו כמיות של רימונים. זה היה נורא. זה פשוט היה נורא. אני היית בטוחה שאני הולכת למות. הם ירו המון, וזרקו המון [רימונים] ואתה שומע את ה'אללה' אכבר' ואתה שומע אותם צוחקים". המתקפה נמשכה כשעתיים וב-16:00 הגיע כוח צה"ל. הונוולד-קורנפלד ופצוע נוסף היחידים שחולצו בחיים מהמרפאה.¹³

⁹ מיכל קורן קריב, [זאת הפעם הראשונה שפוגעים בכוננה באמבולנסים של מד"א](#) אתר mako, 31/10/2023

¹⁰ [אתר מד"א](#) 29.10.2023

¹¹ חשבון מד"א https://twitter.com/mda_israel/status/1720887083873546570?s=20

¹² קריב.

¹³ עובדה, <https://www.mako.co.il/mako-vod-keshet/uvda-2023/shorts/Video-b1a508f83a94b81026.htm>

בתמונות שצילמה עמית מן במרפאה¹⁴, רואים דם רב על הרצפה ליד תיק עזרה ראשונה אדום וציוד רפואי כתוח, ותמונת סלפי שלה עם כפפות על הידיים, המלמדים כי המרפאה שימשה כמרפאת שדה עבור הפצועים הרבים. הצלם זיו קורן צילם תמונות נוספות מתוך המרפאה המצביעות על הציוד הרפואי הרב שהיה ונהרס. ¹⁵ במתקפה ניצל פצוע נוסף בו טיפל ד"ר לוי, והצליח לברוח מחלון המרפאה.¹⁶ תושב אחר בקיבוץ סיפר כי טופל באותו יום על ידי עמית מן, ושחרר לפני המתקפה על המרפאה.¹⁷

בית החולים ברזילי: מתחילת המלחמה ספג בית החולים ברזילי באשקלון שלוש פגיעות רקטה ישירות. ביום השני של המלחמה ב-8.10, ביה"ח ספג פגיעה ישירה במחלקות נשים והיריון בסיכון שכבר פונו לאזורים מוגנים, מה שהציל את חייהם של הצוות והמטופלות. ביום השישי למלחמה, 12.10, פגעה רקטה ישירה באגף בריאות הילד וגרמה לנזק רציני למבנה. ילדים אמנם לא היו שם, כיוון שלאור מצב החירום פונו מרבית מחלקות בית החולים לקומות תת קרקעיות, אך מנהל המכון חולץ מהממ"ד, שהתכסה בשברי בטון וזכוכית. הפגיעה השלישית התרחשה מספר ימים אחרי בכניסה לבניין ההנהלה.¹⁸

סיכום

ההגנה על צוותי ומתקני רפואה היא אחד העוגנים החשובים ביותר לוודא כי גם ברגעים בהם האנושות מתדרדרת לכדי קונפליקט מזויין, יישמרו מינימום של כללי ושמירה על זכויות האדם. ואולם, מהדיווחים והעדויות כפי שהופיעו ותועדו בכלי תקשורת שונים כמו גם במדיה החברתית עולה כי ברוב מקריע של הפגיעות שהובאו להלן (למעט בית החולים ברזילי שם מדובר בהפגזת טילים לא מובחנת לעבר יישוב אזרחי בו מצוי גם בית חולים) מדובר בפגיעות מכוונות בצוותי רפואה מסומנים ככאלה, ובסביבה מובהקת רפואית.

¹⁴ כאן, [הגבורה של עמית מן פראמדיקית מד"א מבארי](#).

¹⁵ עמוד פייסבוק של זיו קורן. [פוסט](#) מה-29/10/2023

¹⁶ עובדה.

¹⁷ כאן.

¹⁸ עידו אפרתי, [פגיעות ישירות ומיגון חלקי: כך פועל בית חולים בעיר המטווחת בישראל](#), הארץ, 31/10/2023

האירועים המוזכרים בנייר זה מצביעים על דפוס פעולה של פגיעה מכוונת בצוותי הצלה ומתקני רפואה, או כמו במקרה של בית החולים ברזילי, בהתקפה לא מובחנת של טילים לאזור אזרחי בו מצויים גם בתי חולים. בשני המקרים על המדינה וגופים בינלאומיים לחקור את העדויות והדיווחים כפשעי מלחמה¹⁹.

כתיבה: הדס זיו
תחקיר: תימור טל

¹⁹ Safeguarding Health in Conflict מסווג תקיפה מכוונת ותקיפה לא מובחנת כפשעי מלחמה.